

ORIGINVM

AC

GERMANI

CARVM ANTI

QVITATVM LIBRI,

Leges uidelicet,

Salicæ

Allemannorum

Saxonum

Angliorum

Thuringorum

Burgundionum

Francorum

Ripuariæ

Boioariorum

Vuestphalorum

Vuerinorum

Frisionum

Langobardorum

Theutonum.

OPVS CERTE PIETATIS, NEC NON
VETERIS VENERANDÆ QVÆ ILLIVS VERE FRAN-
cicæ maiestatis plenum. In quo non solum Rerum ac Vocum, nostrarum proprie-
tas cernitur, sed maiorum quoque nostrorum Imperium, eorundemq; tum in diuinis,
tum humanis, solers quædam administratio, omnibus Rebusq; ceu absolutissimum ex-
emplar, sese exhibet imitandâ. Hactenus & Theologorum & Iurisperitorum stu-
diosorumq; omnium incômodo, aut suppressum omnino, aut hinc inde lacerum atq;
manicum dispersum. Nunc autem VVOLFFGANGI Abbatis Principis FVLDEN-
SIS benignitate & in patriam flagranti studio, ex superba illa celeberrimi Collegij Biblio-
theca, in lucem, ad temporum horum tam in Ecclesiasticis, quam in Ciuilibus
rebus, pertinaces illas concertationes tollendas, pacandosq; bo-
norum animos, diuinitus sanè, prolati.

OPERA VERO,

BASILII IOANNIS HEROLD, AC

COLLATIONE EXEMPLARIORVM, QVÆ

ueterissimis, necnon ante septingentos annos depictis characteribus
expressa erant: descripti, emendati, atque in lucem
magna religione editi,

Authores Legum, sequens pagina versâ docebit.

B A S I L E A E, P E R
HENRICHVM PETRI.

1557
Cum Cæsareæ Maiestatis gratia
& priuilegio.

INCIPIT LEX

Frisionum. Et hæc est sim-

PLA COMPOSITIO.

De Homicidijs. Tit. I.

Paragraph. I

Inobilis nobilē occiderit LXXX. sol. cōp. de qua multa duę partes ad heredē occisi. tertia ad propinquos eius proximos pertineat.

II

Et si negauerit se illū occidisse, adhibitis secū XI. eiusdē cōditionis hominibus, iuret.

III

Si nobilis liberum occiderit. solid. LIII. & unum denarium soluat. & si negauerit, cum. VII. sacramentalibus iuret.

Inter Laubachi & Vuifaram cum V. & Ciffli similiter.

III

Si nobilis litum occiderit, XXVII. solid. uno denario minus componat domino suo, & propinquis occisi solid. IX. excepto tertia parte unius denarij. & si negauerit, cum tribus iuratoribus se excuset.

Inter Laubachi & Vuifaram & Ciffli cum duobus.

Inter Vuifaram & Laubachi & Ciffli cum XXIII. iuret

V

Si liber nobilem occiderit LXXX. solid. cōponat, aut si negauerit cū XVII. iuret.

VI

Si liberum occiderit, solid. LIII. & unū denariū soluat. et si negauerit, cū undecim sacramentalibus iuret.

VII

Si litum occiderit, solid. XXVII. uno denario minus componat domino suo, & propinquis occisi. solid. IX. excepto tertia parte unius denarij. & si negauerit cum quinque sacramentalibus iuret.

VIII

Si litus nobilē occiderit, similiter. LXXX. solid. cōponat. aut si negauerit cū trigintaquinque iuratoribus suę conditionis, se excuset

Inter Laubachi & Vuifaram & Ciffli cum XLVIII. iuret.

IX

Si liberum occiderit, solid. LIII. & unum denarium soluat, & si negauerit cum XXIII. sacramentalibus iuret.

X

Si litum occiderit, solid. XXVII. uno denario minus componat domino suo. & propinquis occisi solidos IX. excepto tertia parte unius denarij. & si negauerit, sibi duodecim iuret.

Inter Fli & Sincfalam Vueregildus nobilis C. solidi liberi L. liti XXV. solid denarij III. noue monete.

Inter Laubachi & Vuifaram Vueregild. nobilis C. VI. solidi & duo denarij, liberi LIII. solidi & denarij XXI. solidi & dimidius, & dimidius trechiffli.

XI

Si quis homo, siue nobilis, siue liber, siue litus, siue etiā seruus, alterius seruum occiderit, componat eum, iuxta quod fuerit adpretiatus, & dominus eius, ipsius pretij eum fuisse sacramento suo iurauerit.

XII

Quod si quælibet ex predictis personis, hoc homicidium se perpetrasse negauerit, iuxta quod summa precij occisi mancipij fuerit estimata, maiori uel minori sacramento, se excusare debet.

Inter Laubachi & Vuifaram suam habet compositionem.

Si seruus

XIII

Si seruus nobilem, seu liberum, aut litum, nesciente domino occiderit, dominus eius, cuiuscumque conditionis fuerit, homo qui occisus est, iuret hoc se non iussisse. & mulctam eius pro seruo, bis simplicum componat.

XIII

Aut si seruus hoc se iusso domini sui fecisse dixerit, & dominus non negauerit soluat eum, sicut manu sua occidisset, siue nobilis, siue liber, siue litus sit.

XV

Et si seruus, hoc se perpetrasse negauerit, dominus eius iuret pro illo.

XVI

Si nobilis erat qui occisus est, & nobilis ille, cuius seruus est, cum tribus sacramentalibus iuret.

XVII

Si liber erat, qui occisus est, duas partes predicti sacramenti, cum duobus nobilibus: & uno libero iuret.

XVIII

Si litus erat, ipse medietatem sacramenti cum uno libero iuret.

XIX

Si dominus serui liber est, & nobilis qui occisus est, sua sexta manu, pro seruo sacramentum perficiat.

XX

Si suę conditionis, id est, liber erat, cum tribus æquè liberis iuret.

XXI

Si litus erat, cum uno libero sacramentali iuret.

Iner Laubacū & Visuram, dominus serui non iuret, sed componat eū, ac si ipse eū occidisset.

Forresni.

Tit.

II.

Paragraph.

I

Si nobilis nobilem, per ingenium, alio homini ad occidentem exposuerit, & is qui eum occidit, patria relicta profugerit, qui eum exposuit, tertiam partem leudis componat.

II

Si uero homicida non fugerit, nihil soluat. sed tantum inimicitias propinquorum hominis occisi patiat, donec quomodo potuerit, eorum amicitiam adipiscatur.

III

Si autem hoc fecisse dicitur, & negauerit, cum tres sacramentalibus iuret: si ille qui hominem occidit, profugium fecit. si uero homicida infra patriam est, expositor nihil iuret, sed tantum inimicitias propinquorum occisi hominis patiat, donec cum eis, quoquomodo potuerit, in gratiam reuertatur.

III

Si nobilis liberum hominem exposuisse dicitur, tertiam partem leudis eius componat si extra patriam fugit, qui hominem occidit: si uero infra patriam est, nihil soluat, quod si negauerit, similiter sicut de nobili sacramentum iuret, tertia sacramenti portione adempta, propter uiliorem personam liberi hominis.

V

Si de lito idem scelus ei imputetur, & homicida defuerit, ut superius de libero sacramentum perficiat. adempta ipsius sacramenti dimidia portione, soluens tertiam portionem leudis eius si negare non potuerit. & si is qui eum occidit infra patriam fuerit, sicut superius diximus, expositor nec iuret, nec leudem soluat, sed inimicitias propinquorum occisi patiat, donec se cum eis reconciliet.

VI

Si liber, in nobilem hominem, tale scelus dicitur perpetrasse, similiter ut nobilis sacramento se excuset, addita super sacramentum, quod nobilis iurare debet, ipsius sacramenti tertia portione. aut si negare non potuerit, & homicida defuerit, soluat tertiam partem leudis eius. si uero homicida infra patriam fuerit, nec iuret, nec aliquid

quid soluat, sed tantum inimicitias propinquorum occisi patiat, donec cum eis in gratiam reuertatur.

VI

Si uero de libero, idem scelus ei imputetur, sibi quarto sacramentum iuret, uel si homicida profugerit, tertiam portionem leudis eius componat, si negare non potuerit. Si uero homicida infra patriam est, nec iuret, nec aliquid soluat, sed tantum, ut superius factus, permaneat, donec in gratiam cum propinquis occisi reuertatur.

VII

Si de lito idem agitur, depta sacramenti dimidia portione, iurare debet: aut si negare non potuerit, & homicida profugium fecit, ut superius diximus, tertiam portionem leudis eius componat. Si uero homicida profugium non fecit, expositior nec iuret, nec aliquid soluat, sed tantum ut superius inimicitias propinquorum occisi patiat

VIII

Si lito de nobili homine eodem scelere fuerit incriminatus, iuret medietate maiori sacramento, quamlibet de nobili iurare debeat. Aut si negare non potuerit & homicida defuerit, omnia ut superius, de alijs personis scripta sunt impleat. Quid si de libero idem scelus ei imputetur, medietate maiori sacramento iuret, quam liber delibero iurare debeat: aut si negare non potuerit, & homicida profugerit, tertiam portionem leudis componat & omnia ut superius dicta sunt, implere compellatur.

IX

Si de lito fuerit incriminatus, sua quarta manu sacramentum perficiat, aut si negauerit, & homicida profugerit, ea que superius scripta sunt, per ordinem impleat.

HÆC VVLEMARVS ADDIDIT.

Si quis seruum, aut ancillam, caballum, bouem, ouem, uel cuiuscunque generis animal, uel quodcunque homo ad usum necessarium in potestate habuerit, arma, uestem, utensilia que libet, & pecuniam alij ad auferendum exposuerit. Si ille qui abstulit patria profugerit, expositor tertiam portionem compositionis exsoluat. aut si negare uoluerit, maiori uel minori sacramento, prout qualitas pecunie fuerit, se excusare debet. Si qui abstulit, non profugit, expositor nec iuret nec soluat, sed tantum inimicitias portet eius cuius pecuniam abstulit.

*Thiubda.

Tit. III.

Paragraph.

I

Si nobilis furtum quodlibet dicitur perpetrasse, & negare uoluerit, cum quinque sacramentalibus iuret.

II

Aut si negare non potuerit, quod abstulit in duplum restituat, & ad partem Regis LXXX. solid. pro freda componat, hoc est Vueregildum suum.

III

Si liber furti arguatur, & negare uoluerit, sua sexta manu cum æque liberis iuret, aut si confessus fuerit, rem quam abstulit in duplum restituat, & ad partem Regis, pro freda, Vueregildum suum.

III

Litus conditionem suam per omnia similiter faciat, id est, sua sexta manu iuret, uel quod abstulit, in duplum restituat. & Vueregildum suum ad partem Regis, pro freda componat.

V

Si seruus furti reus esse dicatur, dominus eius, in uestimento suo sacramentum pro illo perficiat.

VI

Aut si res grandis erat, in reliquijs iuret, seruum ad aut iudicium Dei, in aqua feruenti exanimet.

M Quod

VII.

Quo si seruus in iudicio probatus apparuerit, uel confessus fuerit, quantitas res quæ ablata fuerit, æstimabitur, tantum dominus pro seruo componat. & seruus uapulet, nisi dominus eius, quatuor solidis corium eius redimere uoluerit,

VIII

Si quis in furto deprehensus fuerit, & ab ipso, qui eum deprehendit, furti arguatur & negauerit, iuret uterque solus. & ad examinationem feruentis aque iudicio Dei probandus accedat: si ille qui fur esse dicitur fuerit conuictus, componat Vuc regildum suum ad partem Regis & manum LX. solid. redimat, & in simplo furti compositionem exsoluat.

IX

Si uero is, qui alium furem interpellauit, falso eum calumniatus est, & in iudicio feruentis aque fuerit conuictus, LX. solidis manum suam redimat.

De Seruo aut iumento alieno occiso. Tit. III.

Paragraph.

I

SI quis seruum alterius occiderit, componat eum iuxta quod à domino eius fuerit æstimatus.

II

Similiter equi, & boues, oues, capræ, porci, & quicquid mobile in animantibus. ad usum hominum pertinet, usque ad canem, ita soluantur, pro ut fuerint à possessore earum adpretiata.

III

Aut si negauerit, iuxta quod Iudex dictauerit, iuret.

Hoc inter Laubaci & Sinesalam.

IIII

Canem acceptoricium, uel braconem paruum, quem barnbraccum uocant, IIII. solid. componat.

V

Eum autem, qui lupum occidere solet, tribus solidis.

VI

Qui lacerare lupum, & non occidere solet, duobus solidis.

VII

Canem custodem pecoris, solido componat.

Trans Laub. Canem acceptorem, V IIII. Barnbraccum. XII.

Custodem pecorum uel domus IIII qui lupum lacerat. VIII.

IX

Illum uero qui nihil facere solet, sed tantum in curte & in uilla iacet, uno tremisse componat,

De Hominibus qui sine compositione occidi possunt. Tit. V.

Paragraph.

I

Campionem, & eum qui in prælio fuerit occisus, & adulterum, & furem, si in fossa qua domum alterius effodere conatur, fuerit repertus, & eum qui domum alterius incendere uolens facem manu tenet, ita ut ignis tectum, uel parietem domus tangat: qui fanum effregit, & infans ab utero sublatus & enecatus à matre.

II

Et si hoc quælibet foemina fecerit, leudem suam Regi componat, & si negauerit cum v. iuret.

De coniugiis ignoratis.

Tit. VI.

Paragraph.

I

SI libera foemina lito nupserit, nesciens eum litum esse, & ille postea de capite suo, eo quod

eo quod litus sit, fuerit calūniatus: si illa sua sexta manu iurare poterit, quod postquam eum litum esse rescivit, cum eo non concumberet, ipsa libera permaneat, & filij quos procreavit.

II

Si uerò iurare non possit, in cōpositionem mariti sui, una cum filijs suis trāseat

De^a Brand.

Tit.

VII.

Paragraph.

I

Si quis domum alterius incenderit, ipsam domum, & quicquid in ea concrematum est, in duplo componat.

II

Si autem dominum domus, flammis ex ipsa domo egredi compulit, & egressum occidit, componat eum nouies, cuiuscunq; fuerit conditionis. siue nobilis, siue liber, siue litus sit. hec constitutio ex Edicto Regis processit.

Trans Laubaci in fredam nouies componit Vueregildum suum.

De^a Notnumfui.

Tit.

VIII.

Paragraph.

I

Si quis rem quamlibet ui rapuerit, in duplum eam restituere compellatur, & pro freda ^b solid. xii. componat. hoc est xxxvi. denarios.

Trans Laubaci in simplio componat.

II

Et pro freda Vueregildum suum.

De^a Farlegani.

Tit.

IX.

Paragraph.

I

Si fœmina qualibet, homini cui libet fornicando se miscuerit, cōponat ad partē Regis Vueregildum suum. hoc nobilis & libera faciant.

II

Lita uerò ad partem domini sui.

III

Si uerò ancilla & uirgo erat, cum qua quislibet homo mœchatus est, componat is qui eam uiolauit, domino eius ^b solidos iii. hoc est denarios xii.

III

Si autem ab alio prius fuerit constuprata, solidos iii.

V

Si uerò tertius hic erat, qui tunc eam uiolauit, duos solidos.

VI

Si uerò quartus, solidum unum.

VII

Si quintus tremissem unū, & quotcunq; postea accesserint, tremissem i. tantū componant. id est ^c culpabilis tremissem.

VIII

Si quis puellam uirginem rapuerit, & uiolatam dimiserit, componat ei Vueregildū eius. siue nobilis, siue libera fuerit ad satisfactionē, & ad partem Regis similiter.

IX

Tertium Vueregildum patri, siue tutori puellę.

X

Si autem puella lita fuerit, satisfaciāt ei similiter solutione Vueregildi sui, & domino eius decem solidos componat.

XI

Si liberam fœminam, extra uoluntatem parentum eius, uel eorū qui potestatem eius habent, uxore duxerit, componat tutori eius solid. xx. id est, denarios lx.

XII

Si autem nobilis erat fœmina, solid. xxx.

M 2 Silta

XIII

Si lita fuerit, solid. x. domino eius persoluere cogatur,
Inter Laubachi & Vuifaram fluium talis est consuetudo.

XIII

Si nobilis, seu liber, libero ui aliquid abstulerit, aut ipsum, aut aliud simile, in locum restituat. & xxiiii. solid. pro facti scelere componat. & Vueregildum suum ad partem Regis cogatur exsoluere.

XV

Si autem nobilis, uel liber, nobili ui aliquid abstulerit, medietate maiori compositione facinus cogatur emendare. & Vueregildum suum, ut superius, ad partem Regis exsoluat.

XVI

Inter litos uis facta, medietate minori compositione soluenda est. Insuper & Vueregildum suum ad partem Regis.

XVII

Si seruus ui aliquid sustulit, dominus eius, pro illo quantitatem rei sublata componat, ac si ipse sustulisset, & pro Vueregildo serui iii. solid. hoc est, denarios xii. ad partem Regis componat.

De Testibus.

Tit.

X.

Paragraph.

I

SI quis homo super reliquis factorum falsum sacramentum iurauerit, ad partem Regis uueregildum suum componat, & alio uueregildo manum suam redimat de coniuuratoribus eius unusquisque uueregildum suum persoluat.

De Lito.

Tit.

XI.

Paragraph.

I

SI liber homo, spontanea uoluntate, uel forte necessitate coactus, nobili, seu libero, seu etiam lito, in personam & in seruitum litis se subdiderit, & postea se hoc fecisse negare uoluerit, dicat ille, qui eum pro lito habere uisus est. Aut ego te, cum coniuuratoribus meis sex, uel septem, uel decem, uel duodecim, uel etiam uiginti, sacramento meo, mihi litum faciam, uel tu, cum tuis coniuuratoribus, de mea potestate te debes excusare. Si ille tunc iurare uelit, iuret, & seruitute liberetur. Si autem iurare noluerit, ille qui eum possidere uidebatur, iuret, sicut condixit. & habeat illum, sicut ceteros litos suos.

II

Si litus semetipsum propria pecunia a domino suo redemerit, & unum, uel duos, uel tres, uel quotlibet annos, in libertate uixerit, et iterum a domino de capitis sui conditione fuerit calumniatus, dicente ipsi domino. Non te redemisti, nec ego te libertate donauit. Respondeat ille. Aut tu cum iuratoribus tuis, sex uel duodecim, uel uiginti uel etiam si triginta dicere uoluerit, me, tibi sacramento tuo, ad seruitutem acquire: aut me, cum meis iuratoribus tantis, uel tantis, ab hac calumnia liberare permittit. Si ille, qui dominus eius fuerat, cum totidem hominibus, quorum ei propositi sunt, iurare uelit, conquirat eum sibi ad seruitutem. Sin autem, iuret alter, & in libertate permaneat.

III

Si aut calumniator, aut ille cui calumnia irrogata est, se solum ad sacramenti mysterium perficiendum protulerit, & dixerit. Ego solus iurare uolo. tu si audes sacramentum meum, & armis mecum contende. faciant etiam illud, si hoc eis ita placuerit, iuret unus, & alius neget, & in capum exeant. Hoc & superiori, capitulo constitutum est.

De Delicto seruorum.

Tit.

XII.

Paragraph.

I

SI seruus rem magnam quamlibet furasse dicatur, uel noxam grandem perpetrasse, dominus eius, in Reliquis sanctorum pro hac re, iurare debet.

Si uero

II

Si uero de minoribus furtis & noxis, à seruo perpetratis fuerit interpellatus, in uestimento uel pecunia, iurare poterit.

De stupro ancillarum. Tit. XIII.

Paragraph. I

Qui cum ancilla alterius, quæ nec mulgere, nec molere solet, quæ a borte magad uocant, mœchatus fuerit, solid. XII. multam domino eius cogatur exsoluere.

De Homine in turba occiso. Tit. XIII.

Paragraph. I

Si homo quislibet, in seditione ac turba populi fuerit interfectus, nec homicida poterit inueniri, propter multitudinē eorū, qui aderant, licet ei qui compositio nē ipsius querere uult, de homicidio usq; ad septē homines interpellare, & unicuique eorū, crimē homicidij obijcere. & debet unusquisq; eorū, sua duodecima manu, obiecti criminis se purificare sacramēto. Tūc ducēdi sunt ad Basilicā, & sortes super altare mittēdi. uel si iuxta Ecclesiā fieri non potuerit, super reliquias Sanctorum. Quæ sortes tales esse debēt. Duo a tali, de uirga præcisæ, quos b tenos uocāt, quorū unus signo crucis c inoscatur: alius purus dimittitur, & lana mūda obuoluti, super altare, seu Reliquias mittūtur, & Præbyter si adfuerit, uel si præbyter deest, puer quilibet innocens, unum de ipsis sortibus de altari tollere debet: & interim Deus exorandus, si illi septem qui de homicidio cōmisso iurauerūt, uerum iurassent, euidenti signo ostendat. Si illum qui cruce signatus est sustulerit, innocentes erunt qui iurauerunt: si uerò alterum sustulit, tunc unusquisq; illorū septē, faciat suā sortē, id est tenum de uirga, & signet signo suo, ut eum, tam ille, quæ ceteri, q circumstant cognoscere possint. & obuoluant lana munda, & altari, seu Reliquijs imponantur & præbyter si adfuerit, si uerò non ut superius, puer innocens, unū quemq; eorū, singillatim de altari tollat, & ei qui suam sortem esse cognouerit, roget, cuius sortem extremam esse contigerit, ille homicidij compositionem persoluiere cogatur, ceteris quorum sortes prius leuatae sunt, absolutis.

II

Si autem in prima duarum sortium missione, illam quæ crucis signo notata est sustulerit, innocentes erunt, sicut prædiximus, septem qui iurauerunt. & ille, si uelit, alios de eodem homicidio interpellat, & quicumq; interpellatus fuerit, sua duodecima manu perfectorio sacramēto, se debet excusare. & in hoc interpellatori sufficiat: nec ulterius ad sortem quemlibet compellere potest.

Hæc lex inter Laubachi ac Flehm custoditur.

Ceterum inter Flehm & Sinesalam fluium, pro huiusmodi causa talis est consuetudo

III

Is qui cōpositionem homicidij querit, in Reliquijs sanctorū iuret, se non aliū de hac re interpellaturū, nisi eos, qui ei ipsius homicidij suspecti sint. & tunc unū, uel duos, uel etiam tres, aut quatuor, uel quotlibet fuerint, qui eū, qui occisus est uulnerauerunt, de homicidio interpellat. sed quamuis uiginti aut etiam triginta fuerint, non tamē amplius quæ septē interpellandi sunt, & unusquisq; eorum, qui interpellatus est, sua duodecima manu iuret, et se post sacramētū iudicio Dei examinādum, feruenti aqua innocentē ostendat. qui primus iurauit, primus ad iudiciū exeat, & sic per ordinem, quū iudicio probatus inuentus fuerit, compositionē homicidij persoluat, & ad partem Regis bis Vueregildum suum. ceteri cōiuratores sicut superius de periuris dictum est.

De eadem re, inter Laubachi & Wisaram fluium, talis consuetudo est.

III

Ille qui cōpositionē homicidij querit, unū hominē interpellat, homicidā est proximi sui uocans, & eum leudem occisi debet persoluiere. & ille, si responderit, & dixerit. Se uelle cum coniuratoribus suis sacramēto se purgare, dicat ille, qui

M ; homicidā

homicidam eum interpellauit, se in placito publico eū interpellare uelle, & ita faci-
ciat, interpellat eum in placito, corā iudicibus, & ille qui interpellatus est, si nega-
re non poterit, aliū q̄ sibi obiectum est, homicidij reū ostendat, q̄ ita facere debet.

V

Producat hominē quē uoluerit, & iuret q̄d ille homo, homicidij, de quo ego
interpellatus sum, reus est: tenens eum per orā sagi sui. Ille autē, si hoc sacramentū
negare uelit, iuret, & contra ipsum cum armis suis, in campū procedat, & uter in
ipso certamine conuictus fuerit, & sibi concediderit, soluat leudem occisi.

VI

Si autē occisus fuerit, hæres eius proximus, homicidij compositionē exsoluat:

VII

In hac tamē contentione, licet uniuersis, pro se cāpionē mercede cōducere, si
eū inuenire potuerit. si cāpio q̄ mercede cōductus est occisus fuerit, q̄ eū cōduxit
lx. sol. id est, libras iii. ad partē Regis cōp. insuper, & leudē occisi hominis exsoluat
Et hoc in eadem regione taliter obseruatur.

De Compositionibus uuergildo. Tit. XV.

Paragraph.

I

Compositio hominis nobilis libræ xi. per ueteres denarios.

II

Compositio liberi, libræ v. & dimidia, per ueteres denarios.

III

Compositio liti, libræ ii. & unciz. ix. ex qua duę partes ad dominum perti-
nent, tertia ad propinquos eius.

III

Compositio serui, libra i. & unciz. iii. & dimidia.

Inter Laubachi & Sincalam.

De Fredo.

Tit.

XVI.

Paragraph.

I

Dehomicidio, ad partem dominicā pro freda xxx. solid. componūtur. qui sol-
tribus denarijs constat.

Hic Bannus est.

Tit.

XVII.

Paragraph.

I

Si quis in exercitu litem concitauerit, nouies damnum quod effecit componere
cogatur, & ad partem dominicam, nouies fredam, persoluat.

II

Qui in curte ducis, in Ecclesia, aut in atrio Ecclesię hominē occiderit, nouies
Vueregildum eius componat. & nouies fredam ad partem dominicam.

III

Si quis Legatū Regis uel ducis occiderit, similiter nouies illum componat,
& fredam, similiter nouies ad partem dominicam.

III

Qui manu collecta, hostiliter uillā, uel domū alterius circūdederit, ille quo ce-
teros collegit & adduxit, Vueregildū ad partē Regis cōp. & qui eū secuti sunt, u-
nusquisq̄ solid. xii. & ei cui damnū, si etiā damnū illatū est, in duplo emendetur.

Ultra in Laubachi uero in simplio.

V

Qui mācipiū in paganas gētes uēdiderit, uueregild. suū ad partē Regis soluere co-

De die Dominico.

Tit.

XVIII.

Paragraph.

I

Qui opus seruile die Dominico fecerit, ultra Laubachi solid. xii. in ceteris lo-
cis Friesiæ iii. solidos culpabilis iudicetur.

II

Si seruus hoc fecerit uapulef, aut dominus eius iii. solid. pro illo componat.

De Par-

De Parricidijs. Tit. XIX.

Paragraph. I

Si quis patrē suū occiderit, perdat hæreditatem, quæ ad eum pertinere debebat.

II

Si quis fratrē suū occiderit, soluat eum proximo hæredi, siue filiū, aut filiā habuerit, aut si neuter horū fuerit, soluat patri suo, uel matri suæ, uel fratri, uel etiā sorori suæ. q̄ si nec una de his personis fuerit, soluat eum ad partem Regis.

De mordrito. Tit. XX.

Paragraph. I

Qui obsidem occiderit, nouies eum componat.

II

Si quis hominē occiderit, & absconderit, quod Mordritum uocant, nouē ueregildos componat, aut si negauerit, cum xxxv. iuret.

III

Si seruus dominū suū interfecerit, tormētis interficiatur. Similiter & litus.

De Plagio. Tit. XXI.

Paragraph. I

Si quis hominē, uel nobilis nobilem, aut liberū, uel liber liberū, uel liber nobilem extra patriā uēdiderit, cōp. eum, ac si ab ipso fuisset interfectus. aut eū ab exilio reuocare studeat. si uerò q̄ uēditus fuit reuersus fuerit, & eū q̄ se uēdiderat, de facinore cōuenerit. cōp. ei bis iuxta q̄ fuerat adp̄t̄atus. & sol. xii. ad partē Regis cōp.

Vlra Laubachi uero Viregilam suam.

De Dolo. Tit. XXII.

Paragraph. I

Si quis aliū per iram in capite percusserit, ut eum surdū efficiat xx. iiii. solid. cōp.

II

Si mutus efficiatur, sed tamen audire possit, xviii. solid. componat.

III

Si quis aliū ita percusserit, quod dur̄ legi uocant, dimidiū solidū comp.

III

Si autem sanguinem fuderit, componat solidum.

V

Si eum percusserit ut testa appareat, cum duobus solid. componat.

VI

Si os perforatum fuerit, duodecim solid. componat.

VII

Si membranā, qua cerebrū continetur gladius tetigerit, xviii. solid. cōponat.

VIII

Si ipsa mēbrana rupta fuerit, ita ut cerebrū exire possit, xxiiii. solid. componat.

IX

Si quis alteri aurem absciderit, xii. solid. componat.

X

Si nasum absciderit, xiiii. solid. componat.

XI

Si summam rugā frontis quis ictu transversam inciderit, duobus sol. comp.

XII

Si subteriolem inciderit, iiii. solid. componat.

XIII

Si tertiam quæ iuxta oculos est, duobus solid. componat.

XIII

Si supercilium inciderit, duobus solidis componat.

M + Sipal

- XV
Si palpebram, aut superiorem, aut subteriore, uulnerauerit, duobus sol. cōp.
- XVI
Si nasum transpuxerit, xv. solidis componat.
- XVII
Si granonem ictu percussam præciderit, duobus solidis componat.
- XVIII
Si maxillā inciderit vi. sol. comp.
- XIX
Si unum dentem de interioribus excusserit, duobus solid. componat.
- XX
Si unum ex angularibus dentibus excusserit, tribus solid. componat.
- XXI
Si de molaribus unum excusserit, iiii. solid. componat.
- XXII
Si iugulum incisum fuerit, iiii. solid. componat.
- XXIII
Si costam transuersam inciderit, duobus solid. componat.
- XXIV
Si brachium ictu supra cubitum contractum fuerit, xii. solid. componat.
- XXV
Si infra cubitum unum ossium contractum fuerit, vi. solid. componat.
- XXVI
Si utraq; ossa fracta fuerint, xii. solid. componat.
- XXVII
Si manus in ipsa iunctura quo brachio adheret, abscissa fuerit, xv. sol. comp.
- XXVIII
Si pollicem absciderit, xiii. solid. & uno tremisse componat.
- XXIX
Si indicem absciderit, vii. solid. componat.
- XXX
Si medium absciderit, uno tremisse minus vii. solid. componat.
- XXXI
Si annularem absciderit, viii. solid. componat.
- XXXII
Si minimū absciderit vi. sol. cōp.
- XXXIII
Si totos v. digitos absciderit, xli. solid. componat.
- XXXIII
Palma manus abscissa. iiii. solid. componatur.
- XXXV
Si quislibet digitus, ex quatuor longioribus, in superioris articuli iunctura, ita percussus fuerit, ut humor ex uulnere decurrat, q̄ lidu uuagi dicūt, i. sol. cōp.
- XXXVI
Si in subteriori articulo hoc contigerit, duobus solid. componat.
- XXXVII
Si in tertio articulo fuerit, tribus solid. componat.
- XXXVIII
Si in iunctura manus, & brachij hoc euenerit, quatuor solid. componat.
- XXXIX
Si in cubito idem euenerit, iiii. solid. componat.
- XL
Si in summitate, qua brachium scapulæ iungitur euenerit, iiii. solid. comp.
- XLI
Si in pollicis superioris articuli iunctura fuerit, duobus solid. componat.

Si in

XLI

Si in inferiori, tribus solidis componatur.

XLII

Si ad iuncturā brachij & pollicis fuerit, III. solid. componat.

XLIII

Si in cubito, III. si in iunctura scapulae, similiter III. solid. componat.

XLV

Si quis oculum alterius ita percusserit, ut eo ulterius uidere non possit, xx. solidos & duos tremisses componat.

XLVI

Si totum oculum eruerit, medietatem Vueregildi sui componat.

XLVII

Si quis alium pectus forauerit, XII. solid. componat.

XLVIII

Si præcordia, id est hertham on gladio tetigerit, XVIII. solid. componat.

XLIX

Si præcordia perforauerit XXIII. solid. componat.

L

Si membranam, qua fecor & splen pendent, quod f mithridri dicunt, uulnerauerit, XVIII. solidos componat.

LI

Si illud perforauerit, XXIII. solid. componat.

LII

Si in uentrem uulnerauerit, XII. solid. componat.

LIII

Si s botellum uulnerauerit, XVIII. si perforauerit, XXIII. solid. componat.

LIII

Si contra stomachum uulnerauerit XII. solid. componat.

LV

Si stomachū tetigerit gladio ut uulneretur, XVIII. Si perforatus fuerit, XXIII. solid. cōponat.

LVI

Si botellus de uulnere processerit, & iterū interius remittitur III. solid. supra cōpositionē uulneris cōponat, Si de adipe aliquid pcesserit ut p̄cidat III. sol. cōp.

LVII

Si uertrum quis alium absciderit. Vueregildum suum componat.

LVIII

Si unum testiculū excusserit, dimidium Vueregildū. si ambo totū componat.

LIX

Si testiculus exierit, per uulnus, & iterum remittitur in locum suum, VI. sol. supra compositionem uulneris componat.

LX

Si coxam supra genu uulnerauerit, & os transuersum fregerit uel præcederit, XII. solid. componat.

LXI

Si tibia subtus genuculo media incisa fuerit, VI. solid. Si tota XII. solid. comp.

LXII

Si pes totus abscissus fuerit, XIV. solid. componat.

LXIII

Si pollicem pedis absciderit, VIII. solid. cōponat. Si proximū digitū VII. Si tertium VI. si quartum V. si quintum III. solid. componat. reliqua pars pedis, quæ inter tibiā & digitos est XV. solid. componatur.

Si hu-

LXIII

Si h^u humor per articulos digitorū decurrerit, sicut superius de manu scriptū est, ita & in pede componatur.

LXV

Si quis alium iratus per capillos comprehenderit, duobus solid. componat. & profreda IIII. solid. ad partem Regis.

LXVI

Vulnus, quod longitudinē habeat, quātum inter nec pollicē & complicati in dicit articulum, i spannum impleat IIII. solidis componatur quod integre spānæ lōgitudinē habuerit, hoc est quantū index & pollex extendi possunt VI. solid. comp.

LXVII

Quod inter pollicem & mediū digiti spannum longum fuerit, XIII. sol. comp.

LXVIII

Quod à cubito, usq; ad iuncturam manus, longitudine fuerit, duodecim sol.

LXIX

Quod à cubito usq; ad summitatem pollicis, longum fuerit, XVIII. sol. comp.

LXX

Quot plenè cubiti, id est, ad summos digitos manus extensa, longitudine fuerit, XXIIII. solidis componatur quod supra est, non componitur.

LXXI

Si de uulnere os exierit, tantę magnitudinis, ut iactū in scutum, trans publicam uiam sonitus eius audiri possit, IIII. solid. componat.

LXXII

Si duo ossa exierint, duo solidi adijciantur id est, VI.

LXXIII

Si tria exierint unus solid. adijcitur.

LXXIIII

Si minora fuerint, q̄ ut in scuto iacta trans publicā uia audiri possint, dimidio minori cōpositione soluantur.

LXXV

Vulnera tria, uel quatuor, uel eo amplius uno ictu facta mēsurantur, & iuxta quod eorum fuerit lōgitudō, cōpositio per soluantur. Si uerò tria uel quatuor uel quotlibet uulnera, totidem ictibus fuerint facta, quod ex his maximū fuerit, iuxta sui longitudinem componatur. cetera uerò remaneant.

LXXVI

Si manus percussa manca pependerit, dimidio componatur, quo debuit si fuisset abscissa. pes similiter. digitus similiter, qualiscūq; fuerit. digitus pedis similiter

LXXVII

Si brachium iuxta scapulam abscissum fuerit, tribus sol. & tremisse cōponat.

LXXVIII

Si brachium mancum pependerit, medietate, si abscissum fuisset, componat.

LXXIX.

Si quid de brachio, atq; manu, ita de coxa ac pede, iudicatum est.

LXXX

Si per uulnus pulmo exeat, quatuor solidi supra quātitatē uulneris cōponant.

LXXXI

Si spiritus per ipsum uulnus exierit VIII. solid. componatur.

LXXXII

Qui libero homini manus iniecerit, & eum innocentem ligauerit, xv. solid. componat, & duodecim solid. pro freda ad partem Regis componat.

LXXXIII

Si quis aliū iuxta aquā stantē impinxerit, & in aquā ita ut submergat piccerit III. solid. componat. & pro freda solid. II.

Si quis

LXXXIII

Si quis brachium, uel coxam alterius transpuxerit, vi. solid. componat.

LXXXV

Qui maxillas utraq; cū lingua sagitta uel quolibet telo transfixerit, xv. sol. cōp.

LXXXVI

Qui utramq; coxam, cum folliculo testis uel telo traiecerit, similiter xv. sol. cōp.

LXXXVII

Si quis hominem casu quolibet, in aquam prolapsum liberauerit, iiii. solid. remunerationem accipiat.

LXXXIX

Si quis liberā feminam, & non suā, per maxillā strinxerit, duobus sol. comp. iiii. & duos solid. pro freda.

XC.

Si per uerēda eius comprehēderit, iiii. solid. comp. & duos solidos pro freda.

Epilogus.

Hæc omnia, ad liberum hominem pertinent.

Nobilis uerò hominis compositio, siue in mulieribus & percussionibus & in omnibus quæ superius scripta sunt, tertia parte maior efficitur.

Liti uerò compositio, siue in mulieribus, siue in percussionibus, siue in mancationibus, & in omnibus superius descriptis, medietate minor est, quā liberi hominis.

ADDITIO SAPIENTVM

V V L E M A R V S

De Pace Faidosi.

Tit.

I.

Paragraph.

Homo Faidosus, pacem habeat in Ecclesia, in domo sua, ad Ecclesiam eundo, de Ecclesia redeundo, ad placitum eundo, de placito redeundo. qui hanc pacem effregerit, & hominem occiderit, Nouies xxx. solid. comp.

II

Si uulnerauerit, nouies, xii. solid. comp. ad partem Regis.

III

Si quis caballum furauerit, aut bouem, aut screonam effregerit, capitali sententia puniatur, uel uitam suam pretio redimat.

Compositio Vulnerum.

Tit.

II.

Paragraph.

I

Si quis alteri manum absciderit, xxv. solid. & v. denarios comp.

II

Si indicem ad imum membrum præciderit, vi. solid. componat.

III

Si medium, in eadem iunctura præciderit, iiii. solidis & dimidium.

III

Si annularem, xii. solid. si minimum fuerit solid. v.

Pollex

V

Pollex ex toto abscissus, sic componitur, sicut IIII. digiti, si omnes abscindantur. id est solidis XXII. & dimidio.

VI

Abscissio palmæ, IIII. solid. componatur. si manus abscissa, terram cadente tingerit, ipse casus, IIII. solidis componatur.

VII

Si digitus quilibet, superiori articulo præcisus fuerit, tertia portio compositionis eius exsoluatur.

VIII

Si in subteriori præcisus fuerit, duæ partes compositionis solvantur.

IX

Si in ima iunctura, id est, ex toto abscissus fuerit, tota solutio componatur.

X

Si non præcisus, sed debilitatus, & inutilis pependerit, medietas.

Hoc totū in triplo componatur.

Tit. III.

Paragraph.

I

Pes ex toto abscissus, componatur ut manus. id est trib. & L. solidis & tremisse

II

Pollex pedis, undecim solidis, & quarta parte solidi componatur.

III

Proximus digitus pollici, tribus solidis componatur.

IIII

Secundus duobus solidis, et duabus partibus solidi componatur, tertius similiter, quartus similiter.

V

Si tertia pars digiti fuerit abscissa, tertia pars solutionis componatur.

VI

Si duæ partes, similiter duæ partes componantur.

VII

Si totus, tota solutio componatur.

VIII

Si quis alium ita in caput percusserit, ut surdus et mutus efficiatur, ter L. trib. solidis & tremissem comp. si alterum & non utrūq; fuerit, medietas mulctæ cōp.

IX

Si auris ex toto abscissa fuerit, ter XII. solidis componatur.

X

Si nasus abscissus fuerit, ter XX. duos solidos, & tremissem componat.

XI

Si nasus una parte perforatus fuerit, ter IIII. solidis componatur.

XII

Si & cartilago perforata fuerit, ter VIII. solidi componantur.

XIII

Si etiam ex altera parte telum exierit, ita ut tria foramina facta sint, ter XII. solidi componantur.

XIII

Si maxilla perforata fuerit, ter IIII. solid. componat.

XV

Si superciliū in transversum præcisum fuerit, ter IIII. solid. componat.

XVI

Si ex percussione deformitas faciei illata fuerit, quæ de XII. pedum longitudine possit agnosci, quod Vuilitiuam dicunt, ter IIII. solid. componat.

Si grano-

XVII

Si granones præcisæ fuerint, ter IIII. solid. componat.

XVIII

Si oculus uel os ita percussa fuerint, ut torqueantur, ter IIII. solid. componat.

XIX

Si palpebra præcisæ fuerit, ter IIII. solidi componantur.

XX

Rugas frontis tres, si in trauersum incisa fuerint, ter XII. solid. componantur.

XXI

Si una ter, IIII. solidi.

XXII

Si homo ab alio ita in caput percussus fuerit, ut nec frigus, nec calorem pro uulneris impatientia sufferre possit, ter IIII. solidi componantur.

XXIII

Si quis aliū in caput ita percusserit, ut testa perforet, ter XII. solid. componat.

XXIII

Si ossa de uulnere exierint, tantæ magnitudinis, ut in scutū iactū XII. pedū spatio distāte homine possit audiri, unū ter IIII. sol. cōp. aliud ter duob. tertiū ter uno solido.

XXV.

Si quis alium percusserit, ut ferrum in osse figatur, ter trib. solid. componat.

XXVI

Si os apparuerit, non tamen incisum fuerit, ter solido & tremisse componat.

XXVII

Os quodcunq; ferro præcisum fuerit, ter IIII. solid. componatur.

XXVIII

Costa si præcisæ fuerit, ter tribus solid. componat.

XXIX

Si non præcisæ, sed incisa, perconfixa fuerit, ter solido et semisse componatur.

XXX

Si quis aliū trans costā ita percusserit, ut uulnus ad interiora uenerit, ter XII. sol. cōponat.

XXXI

Si stomachus uel botellus perforatus fuerit, ita ut stercus per uulnus exierit, ter XXXIII. solid. componat.

XXXII

Si quis in iuncturā membrū cuiuslibet ita percusserit, ut humor ex uulnere decurrat, quem līduuuagi dicunt, ter IIII. solid. componat.

XXXIII

Si quis alium ita percusserit, ut osse inciso, medulla decurrat, ter IIII. sol. cōp.

XXXIII

Si quis alium uulnerauerit, & ipsum uulnus sanatum, cicatricem depressam & non reliquæ carni equam duxerit, quod^a spido dicunt, ter IIII. solid. comp.

XXXV

Si brachium aut crus, percussum fuerit, & ex ipsa percussione decreuerit, & sua grositudine, quā prius habuerit, quod^b smelido dicunt, ter IIII. solid. comp.

XXXVI

Qui de anterioribus dentibus unum excusserit, ter duos solid. componat.

XXXVII

Si de angularibus, ter III. solid. componat.

XXXVIII

Si de molaribus ter IIII. solidos.

XXXIX

Sic † crimen alteri de capite abstraxerit, ter IIII. solidos componat.

N

Si illum

† crimen